

Тайни, тайни, тайни
Александър Кашъмов, ПДИ

Дали живеем в държава или в ООД, понякога можем да се зачудим. Защото обикновено за демократичната държава се смята, че тя е прозрачна за гражданите и им дължи отчет за действията по управление и процеса на вземане на решения. Оказва се обаче, че не така стоят нещата в България, или може би ще е по-право да кажем - в „България“ ООД. Сключеният през 2002 г. договор на министъра на държавната администрация (вече - „и административната реформа“) с

мултикомпанията „Майкрософт“ за софтуер се оказа търговска тайна на фирмата - както при предишния, така и при сегашния кабинет. Тоест, за гражданин става ясно, че водещ в това споразумение е търговският интерес на фирмата (който май се наричаше „печалба“ на езика на простолюдието), а не общественият интерес за реформа, модернизация в администрацията. Ако последното беше с приоритет, то щеше ли да пропусне да се похвали правителството с изгодния договор, като го покаже?

По сходен начин от Министерството на енергетиката (сега - „и икономиката“) отказаха да предоставят доклада на Националната електрическа компания, обосноваващ необходимостта от строеж

продължава на стр. 2

ТЕМИТЕ В БРОЯ:

Тайни, тайни, тайни

ПДИ ще връчи награди за принос в областта на свободата на информацията

Достъпниците по света: Имаме нужда от по-малко тайни

Когато информацията може да струва живота

Интервю: Всеки сам трябва да следи за спазването на закона

Анализ на законодателството: Кратък преглед на българското законодателство относно достъпа до документите на бившата Държавна сигурност

Коментар на юриста: „Чиста вода - на почтена цена“ и търговската тайна

Новини

Програма Достъп до Информация ще връчи годишните си награди за принос в областта на свободата на информацията по повод Международния ден на правото да знам - 28 септември

За тях ще бъдат номинирани граждани, неправителствени организации, журналисти, упражнявали активно правото си да търсят информация, както и институции, изпълняващи добре задълженията си по Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ). Ще бъдат връчени и негативни награди на институции, които не изпълняват задълженията си по ЗДОИ или нарушават правата на гражданите по закона. Всеки гражданин може да номинира в отделните категории, след попълване на публикуваната форма на адрес <http://www.righttoknowday.net> в срок до 12 септември 2006 г. Специално жури ще определи победителите.

В България Денят на правото да знам бе отбелязан за първи път през 2003 г.

на АЕЦ „Белене“, за да не се разхити „интелектуалната собственост“ на тази фирма. Интересно за какви други цели можеше да се ползва този анализ, освен за целите на общественото обсъждане на необходимостта от нова ядрена централа. Но... кому е притрябвало да се обсъжда с цифри и факти, като вместо това може да се крещи, че централата е национална гордост и прочие глупости.

Преди няколко дни Агенцията за ядрено регулиране предостави достъп до докладите, свързани със световноизвестния инцидент¹ от 1 март тази година, но отказа приложенията към единия от тях. Проблемът е, че се засягали интересите на АЕЦ „Козлодуй“ и централата не дава съгласие за тяхната публичност. Е, как да не се уважат съображенията на фирмата, ами и тя си има интереси! То ядрената енергетика и гафовете в нея са си част от бизнеса, хеле скриването им.

В края на месец юни тази година главният секретар на Министерството на икономиката и енергетиката отказа на екологична организация достъп до информация за количествата изнесено в Русия или други страни отработено ядрено гориво от АЕЦ „Козлодуй“ за периода 1989-2006 г., както и съответните договори. Исканата информация представлявала търговска тайна на българското дружество и неговите руски контрагенти. Ама моля ви се, фирмата, наречена „България“, си има фирмена тайна. Защо да се увреждат интересите на мирно търгуващите, да не би случайно цената на тока да зависи от тези договори или що?

Впрочем, един кратък поглед към законодателството ни би накарал всеки приятел на достъпа до информация и прозрачността да настръхне от ужас. Точно това се случва и с представителите на администрацията, които четат надлежно законите и с нарастващ страх установяват, че нито термините са едни и същи, нито концепциите, нито дори в самите тайни има някакъв рег.

Нека да приведем някои примери, предимно от новото ни законодателство, което все по-интензивно се пише, особено в периода 2005-2006 г. Някак винаги сме смятали през годините, че

ограниченията на правото на достъп до информация са точно определени и нови не могат да възникват от само себе си, само защото на някой, като е писал например данъчно-осигурителен кодекс, така му хрумвало. Да, ама не, както се оказва. В чл. 72 от новоприетия Данъчно-осигурителен кодекс се въведе понятието „данъчна и осигурителна информация“. Вие може да си мислите, че става въпрос за вид информация, но нека да ви „открехнем“ - това е нов вид тайна. Става въпрос за данни, свързани със задължените по закона лица и субекти, но съществуващите в законодателството „тайни“, т.е. ограничения на правото на информация са се видели недостатъчни за авторите на кодекса. Така например в тази категория попада търговската тайна - така е, много е важно да се създаде нова „тайна“, която да защити търговската тайна.

С няколко относително нови закона нашите нормотворци утвърдиха един рядък вид тайна, непознат дори за социалистическото ни законодателство - „професионалната тайна“. Да не я сбъркате само със служебната тайна, ей! Тя е съвсем нова, отделна категория. Нека се насладим на наситеното със съдържание нейно определение. Това е информацията:

...която представлява търговска, банкова или друга защитена от закона тайна или чието разгласяване ще увреди търговския интерес на поднадзорните лица, е професионална тайна. Професионалната тайна не представлява служебна тайна по смисъла на Закона за защита на класифицираната информация.

Това определение може да се прочете в Кодекса за застраховането, Закона за защита на потребителите и Закона за Комисията за финансов надзор. Любопитно какво ли защитава търговската тайна, щом извън нейното поле остава информацията, чието разгласяване ще увреди търговския интерес. Впрочем, подчертаването, че професионалната тайна не е служебна, е съвсем на място. Защото според чл. 26 от Закона за защита на класифицираната информация служебна тайна е информацията, различна от гържавната тайна, чието разгласяване би се отразило неблагоприятно на интересите на гържава или би увредило друг

¹ Инцидент в V-ти блок на АЕЦ „Козлодуй“ - виж стр. 12

правнозащитен интерес. Е, къде е тогава разликата с професионалната тайна?

Нормотворческата виртуозност не е нужно да се съобразява сама със себе си. Така например в чл. 3, ал. 3 от Закона за автомобилните превози виждаме поредното нововъведение - „класифицирана информация, представляваща служебна и търговска тайна“. Е, според Закона за защита на класифицираната информация само държавната и служебна тайна могат да представляват класифицирана информация, но какво толкова? „Чукчи писател, чукчи не читател“.

Може би от вниманието на Държавната комисия за сигурност на информацията, както и на нашите партньори от НАТО, пред които уж все гледаме да се докараме, е убегнал следущият волен полет на мисълта на нашегo законодателя. Според Закона за държавната финансова инспекция проверките трябва да бъдат толкова строги, че никое проверявано лице:

... няма право да отказва достъп до информация, като се позовава пред финансовите инспектори на своя или чужда търговска или банкова тайна, както и на информация, класифицирана като държавна или служебна тайна, при спазване изискванията на Закона за защита на класифицираната информация.

Тъй де, даже и да са спазени всички законови изисквания за класифициране на информацията като държавна тайна, инспекторът пак ще я чете. Абе кви са тия, гето ще ми говорят за „необходимост да се знае“! Интересно какво ли ще се получи, ако се започне такава проверка в Министерството на отбраната?

Има какво да се каже и за обхвата на служебната тайна. Де що някой се е сетил да засекрети нещо, айде - в кюпа. По-добре на скрито, отколкото нещо „да излезе“. Така например внесено количество нефт, името и БУЛСТАТ-а на получателя са служебна тайна. В някои случаи такава е статистическа информация (свързана с дейността на пристанищата). Обикновено ограниченията на правото на информация се определят чрез обективни критерии. Така е според българската Конституция и законодателство, така е и според над 60-те национални закона за достъп до обществена информация по света. В наскоро приетия Закон за регулиране на

водоснабдителните и канализационните услуги обаче е приет уникален подход:

"Служебна тайна" е информацията, която е станала известна на министъра на енергетиката и енергийните ресурси и на министъра на регионалното развитие и благоустройството ...

Брей, каква магическа енергия се приписва на тези достойни гържавни мъже (или жени)! Щом узнаят нещо, и то веднага става тайна. Добре, че понататък текстът препраща към списък с категории информация, че иначе как ли щеше да се установява кога и дали министърът е узнал нещо. А и кой щеше да записва узнаните данни?

За да не се грижат да мислят какво е тайна и какво - не, в някои сектори решават проблема радикално. Така де, като изкореним достъпа до информация и прозрачността, всичко е просто. Служителите на Сметната палата трябва да пазят не само всички тайни, но „и да не разгласяват факти и обстоятелства, станали им известни при или по повод изпълнението на техните задължения“ - чл. 30, ал. 1 от техния закон. Друг способ за разширително тълкуване на тайната е високата санкция за разгласяването ѝ. Така на служител, разпространил търговската тайна на производител или вносител на нефтопродукти, се пише глоба от 1000 до 10 000 лв. и лишаване от длъжност. Колко е отчетливо понятието „търговска тайна“, стана ясно погоре.

И за да се върнем към темата за превръщането на Вазовата „Майка България“ в ООД, нека да мернем новенчкия текст на чл. 118а в Закона за обществените поръчки, според който когато се възлага поръчка за изследователска или развойна дейност, в информацията за сключения договор възложителят може да не посочва предмет и количество, ако с публикуването им се нарушава търговска тайна. Така е, бизнес интересът преди всичко, пък и на гражданина да не му стане лошо от толкова много информация.

И в същото време, докато са се случвали и се случват гореописаните неща, се велят байряци за борба с корупцията, за открита и честна администрация и достъп до информация. И как да станат всички тези хубави неща, като междувременно се увеличават тайните, разширява се техният обем и се създават норми без каквото и да е синхронизиране?

Имаме нужда от по-малко тайни¹

Джими Картър - 39 президент на Съединените американски щати

На 4 юли, денят на който празнуваме независимостта, американският Закон за свободата на информацията става на 40 години. Тази кръгла годишнина обаче не означава празник за правото на информация в страната. Сегашното ни правителство е обсебено от секретност. Ограничителни политики и недостатъчни практики направиха възможно голям брой обществени документи да останат далеч от погледа ни. Нещата, които се случват с американския народ днес - война, нарушаване на човешките права, увеличаващи се разходи за енергия, финансиращи кампани и лобистки скандали - определят нарастващата нужда и гражданско желание за достъп до обществени документи. Проучване, проведено миналата година, показва че 70% от американците са *донякъде* или *много* притеснени относно секретността в правителството. Тази тенденция е разбираема, имайки предвид, че американското правителство използва поне 50 вида класификация, за да ограничава достъпа до информация и създава 81% повече "тайни" през 2005 г., отколкото през 2000 г. според данни на коалицията от наблюдаващи организации "OpenTheGovernment.org".

Освен това, отговорите на заявления, подадени по Закона за свобода на информацията, не отговарят на изискванията за прозрачност или на разпоредбите на закона, според които отговор на заявление се дава в рамките на 20 работни дни. Според доклада за 2003 г. на организацията „Архив национална сигурност“, средната дължина на периода за отговор от Министерството на земеделието е 905 работни дни и 1,113 работни дни от Агенцията по защита на околната среда. Единственото средство за израз на недоволство от страна на заявителите е да обжалват пред районните съдилища на САЩ, което е скъп, дълъг и небинаги достъпен процес за повечето хора.

Политики, които благоприятстват секретността, приложение, което не съответства на закона, липса на независим орган, който да следи за спазването на закона, и недостъпни механизми за гаранция на неговото изпълнение поставят Съединените щати след много държави по отношение на правото на информация. Все повече развити и развиващи се страни осъзнават, че свободният поток на информацията е фундаментално условие за демокрацията. Независимо дали правителството или частни

фирми предоставят обществени услуги, достъпът до техните документи увеличава отчетността и позволява на гражданите да участват повече в обществения живот.

Достъпът до информация е важно средство за борба с корупцията, а и хората могат да го използват, за да подобрят качеството на живота си в сферата на здравеопазването, образованието, жилищното настаняване и други обществени услуги. Най-важното е, че достъпът до информация повишава доверието на гражданите в управляващите, като позволява на хората да разберат по-добре решенията за определени политики, както и да следят за тяхното изпълнение.

Почти 70 държави имат действащо законодателство, което гарантира правото да се искат и да се получават документи. Голяма част от законите са приети през последното десетилетие и то в страни със средни или ниски доходи. Докато САЩ отстъпва назад в редиците, международната тенденция към прозрачност се увеличава. Законите са по-всеобхватни и ефективни от нашия. За разлика от американския Закон за свобода на информацията, който задължава само органите на изпълнителната власт, съвременното законодателство включва всички органи на властта, както и частни компании. Освен това, новите закони за достъп до информация въвеждат средства за наблюдение на прилагането на закона, като определят отговорност за непредоставяне на информацията бързо и пълно.

Какво променят тези закони? В Южна Африка, страна с авторитарно минало и апартейд, законът дава възможност на обществото да иска документи и да гържи правителството отговорно за действията му, нещо, което би изглеждало немислимо преди десетилетие. Заявления за достъп до информация разкриха злоупотреби със земя, остарели програми за борба със СПИН и скандални оръжейни сделки за милиарди.

Във Великобритания новият закон принуди правителството да разкрие основанието за решението си да започне война в Ирак. В Ямайка, една от страните, в които „Картър Център“ работи последните четири години за създаването на режим за достъп до информация, гражданите използваха правото си на достъп до информация, за да защитят 2500 деца от домове за сираци. Преди две години там имаше обвинения за

продължава на стр. 5

¹ В. „Уошингтън Пост“ <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/07/02/AR2006070200674.html>

Когато информацията може да струва живота

Велислава

Казвам се Велислава.

На 33 години след тежък срив лекарите установиха диагноза Множествена Склероза (МС).

За 3 месеца трябваше:

- да свикна с диагнозата,
- да кажа на близките си,
- да бъда лекувана,

- да започна да търся информация за възможното лечение, за неговата цена и за това мога ли да бъда включена за лечение със скъпи лекарства, поемани от Националната здравноосигурителна каса (НЗОК).

През 2004 година бях включена в програмата на НЗОК за лечение на МС. По тази програма, болните получават по 15 ампули на месец, които гарантират утехата, че 2 години няма да имат сериозни сривове от болестта.

През януари 2006 г. лечението ми със скъпите лекарства спря. Според програмата на НЗОК, имам право да ползвам лечението 2 години. Естествено последва тежък срив и постъпих в болница за 2 седмици.

Докато лежах в болницата ми се обадиха от НЗОК, за да ми кажат, че имам право да продължа, но ще трябва да направя изискуемите изследвания. Позакрепила се след лечението, посред най-големите студове, хукнах отново по болници. Бях сигурна, че лечението ми ще продължи, затова заплатих всичките изследвания. Минах и през комисия, която отново да потвърди диагнозата ми. Зачаках. Надеждата никога не умира, дори и за болния с диагноза МС. След време получих писмо

от РЗОК, в което ми казват, че Управителният съвет на НЗОК още през януари взел решение ние с 2 годишното лечение, да бъдем отстранени от програмата. Мотивация - никаква, може би прословутите икономии на средства.

В милото писмо на НЗОК нямаше никаква информация за възможните алтернативи, които НЗОК предлага. Такава информация липсва и на сайта на НЗОК. Дълго време се чудех дали да се боря поне за правото си на информация, което в моя случай означава право на живот. Доколкото ми е известно, съгласно ЗДОИ, институциите са абсолютно задължени сами да публикуват информация, която има отношение към живота и здравето на гражданите. За НЗОК обаче явно важат други правила.

Преди 2 месеца с писмено заявление за достъп до информация, поисках от директора на НЗОК достъп до списъка на лекарствата за лечение на симптоматиката при болни от МС.

Тези лекарства, се поемат частично от касата и могат поне отчасти да стабилизират състоянието ми.

Поисках и информация за клиничната пътека, предназначена за рехабилитация на болни от МС.

Отговор не получих. Междувременно изпуснах и сроковете за обжалване по ЗДОИ, но няма да се откажа. Отново ще подам заявление, но този път потърсих правна помощ и ще обжалвам евентуалния отказ или евентуалното мълчание. Само дето не мога да повярвам, че за да получа елементарна информация, от която на практика зависи животът ми, трябва да измина целия този път.

продължава от стр. 4

сексуален и физически тормоз на тези деца. През последната година коалиция от граждански организации подаде повече от 40 заявления за достъп до информация, за да определи дали препоръките, дадени от правителството, се прилагат на практика и безопасността на тези уязвими деца е гарантирана.

Дори на необичайни места като Мали, Индия и Шанхай опитите за подобряване на достъпа до информация водят до повишаване на прозрачността в процеса на взимане на решения и подобряване на потока на информацията.

В Съединените щати трябва да потърсим поправки в действащия закон, които да го приближат до непрекъснато развиващите се международни стандарти в областта на свободата на информация, като например въвеждането на задължение за всички власти; създаването на институция, която да следи за спазването на закона предвиждането на санкции за неспазване на закона; и създаването на механизъм за обжалване който да позволява бърз и достъпен за всички процес. Не можем да приемаме свободата на информация за даденост. Нашата демокрация зависи от нея.

Всеки сам трябва да следи за спазването на закона Сам Джейкълбсън, преподавател в Университета Уилъмът, САЩ

Между март и юни 2006 г Сам Джейкълбсън, преподавател в Университета Уилъмът, щата Орегон, САЩ, води курс по „Процеси в конституционното и административното право“ в юридическия факултет на Софийския университет. Курсът има за цел да представи средствата, които гарантират отчетността на правителството и институциите пред обществото. Сам Джейкълбсън разговаря с Диана Банчева за създаването на „култура на почтеност“ у българските управляващи и общество.

Основен елемент в структурата на Вашия курс е дискусията относно създаването на „култура на почтеност“ в администрацията. Какво изразява това понятие?

Култура на почтеност се основава на презумпцията, че хората си вършат добре работата - сключват договори и правят всичко останало честно и добросъвестно, така че да не си мислят обикновените хора, че някой се възползва от служебното си положение. Има много начини да се постигне това. Достъпът до информация е едно от най-ефективните средства. Друг начин е чрез достъп до процеса на взимане на решения, независимо дали става въпрос за административни наредби, достъп до парламента или достъп до съдебната власт. Всяка форма на отвореност спомага за създаването на култура на почтеност, затова всички решения трябва да бъдат достъпни.

Мисля, че това е пряко свързано с дейността на Програма Достъп до Информация. Много е важно

хората да разберат, че контролът и търсенето на баланс не е само в и между органите на властта, а и между властта и хората. Гражданите са тези, които постоянно трябва да търсят отчетността на управляващите. Гражданите са тези, които избират управляващите. Понякога заради манипулация от страна на медиите и заради други неща, които се случват в живота на хората, може да отнеме малко повече време преди те да се събудят и да разберат какво се случва наистина и да потърсят тази отчетност.

Колко близо е българското общество до създаването на култура на почтеност?

Според всички проучвания, с които се запознах, българите определят корупцията като проблем номер 2 или 3 в страната. Мисля, че резултатите са поразителни. Налице е много високо съзнание за съществуването на корупция. Също така хората знаят, че корупцията е нещо лошо и искат да направят нещо по въпроса. Възприеме ли обществото веднъж корупцията като част от живота, тя се превръща във втора природа и никой не я възприема като корупция. Фактът, че българските граждани отбелязват съществуването на корупция, като повече от 50% определят проблема като основен, е много важен и ме изпълва с надежда. Това е много добра среда, в която да се създаде култура на почтеност, тъй като хората искат това и не се налага да бъдат убеждавани, че това е нещо необходимо.

Това, което ще отнеме повече време, е да се приложи тази култура в практиката. Когато има преход в начина на управление, неизбежно е да има корупция, породена от желанието на хората да оцеляват и да се развиват. А вие преживявате голям преход, който води до икономическа несигурност. Приемането на закони, които имат за цел да предотвратят или да се борят с корупцията, е добро начало. Прилагането на тези закони е добро продължение. Възприемането на тези закони в ежедневието на хората обаче ще отнеме повече време, но и това ще стане.

Как виждате ролята на ПДИ в изграждането на тази култура на почтеност?

Възхищавам се на това, което правите като наблюдение на законодателството и практиките.

продължава на стр. 7

Така хората няма да живеят в заблуждение, че Законът за достъп до обществена информация се прилага напълно и няма никакви проблеми с него. Ние също правим такъв непрекъснат мониторинг с различни нестопански организации в САЩ. Това поддържа натиска върху управляващите да изпълняват своите задължения и да са непрекъснато отворени към хората. Но това е процес, който никога не трябва да спира. Никога не трябва да се отказваме - в момента, в който спрем, каквото и контрол да сме установили срещу злоупотребата с власт, той се губи. И трябва да се навакса. Това например се случи след 11 септември. Това беше неочаквано и шокиращо събитие и хората сякаш бяха сковани от преживяния ужас. Ето защо те позволиха значително увеличаване на секретността в дейността на администрацията. Това, което се случва в момента обаче е, че служители разкриват информация, защото са наистина недоволни от неща, които намират за корупционни или незаконни. В резултат на тази практика установяваме, че колкото по-тайно е едно нещо, колкото по-тъмно се върши то, толкова повече можем да сме сигурни, че нещо лошо се случва. Пример за това са всички тези конфликти на интереси и афери между големите корпорации и правителството на САЩ. Сега трябва да наваксаваме, защото почти две години никой не обръщаше особено внимание на тези неща. Необходимо е да сме непрекъснато нащрек. Мониторингът, който ПДИ прави тук, в България, е особено важна част от този процес.

Резултатите от последния мониторинг на ПДИ показаха, че малките общини често не изпълняват задължението си по Закона за достъп до обществена информация.

Мисля, че за местните власти е много по-трудно да изпълняват всичките си задължения. Имаме същия проблем в САЩ - някои мислят, че „всичко е наред, когато пътищата са оправени“. За малките общини достъпът до информация не е приоритет, тъй като наистина преди това пътищата трябва да бъдат поправени, водата да е годна за пиене и да има електричество. Това не означава, че достъпът не трябва да е приоритет обаче. Мисля, че мониторингът, който сте направили и включили в годишния си доклад, ще доведе до повишаване съзнанието на администрацията в тези институции за това какви са или какви трябва да бъдат техните

задължения според Закона за достъп до обществена информация. Трябва да продължите да работите в тази насока, защото Интернет е най-добрият и най-евтин начин да се предоставя информация. Хората могат лесно да потърсят всяка информация, от която имат нужда там и то по всяко време. Сигурна съм, че в малките общини хората си мислят, че знаят всичко, което се случва - това е характерно за малката общност. Но прозрачността е важна на всички нива. Не всяка община има квалифициран персонал, който да създаде и поддържа уеб страница. Мисля, че това е проблем, който трябва да бъде разрешен от централната власт или от парламента. В щатите имаме следната практика - орган на централната администрация създава шаблон, който лесно да се инсталира и адаптира за нуждите на по-малките общини без нужда от експертен персонал.

Има много подобни неща, които могат да се направят в тази насока.

Как могат гражданите да участват в създаването на култура на почтеност?

Законът като закон е само лист хартия. Но ако гражданите го използват, тогава служителите ще бъдат по-внимателни в изпълнението му. Не е възможно правителството да налага прилагането на всеки закон, тогава полицаите щяха да висят непрекъснато в домовете ни. Всеки сам трябва да следи за спазването на закона. Необходимо е създаването на култура на почтеност, за да се ограничи желанието за корупционни практики, както и на закони, които да гарантират това. В крайна сметка, участието на гражданите би довело до ограничаването на такива желания. Никой от властта няма да злоупотреби или да направи нещо нередно, ако знае, че ще изгуби положението си. Ето защо е важно да бъде създаден етичен кодекс като част от работната среда, така че хора, които се замесват в корупционни дейности, да бъдат уволнявани.

Няма демокрация, ако хората не участват. Принципите се изкривяват, ако единствените хора, които участват в управлението, са тези, на които им плащат за това. Необходимо е партньорство между управляващите и обществото. Само едните не могат да направят културата на почтеност реалност, необходима е синергия, която да промени курса, който държавата е поела.

Уважаеми читатели, в продължение на вече втори месец темата за документите на бившата ДС е особено актуална за обществото ни. В хода на тази дискусия явно отново ще бъде направен поредният опит за законодателна уредба на тази деликатна материя. Ясно е обаче, че за да се приеме закон, който да отговори на очакванията на обществото, е необходимо подготовката и приемането му да бъдат съпроводени с прозрачност, обществено обсъждане и конструктивен дебат по темата. Неща, които са невъзможни без знанието какво е било досега и какво се предлага.

1. Закон за достъп до документите на бившата държавна сигурност - обн. ДВ, бр. 63 от 1997 г.; Решение № 10 от 22.09.1997 г. на Конституционния съд на РБ - ДВ, бр. 89 от 7.10.1997 г.

● урежда достъпа и разкриването на информация, съхранявана в документите на бившата Държавна сигурност (ДС);

● по реда на закона се извършва проверка за принадлежност към бившата ДС на определени категории лица като щатни, нещатни и картотекирани¹ сътрудници;

● проверката за принадлежност се извършва по отношение на 32 категории лица, сред които са всички ръководни длъжности в законодателната, изпълнителната и съдебната власт, както и редовите членове на редица органи като Върховния касационен съд, Върховния административен съд, Сметната палата, Комисията за защита на конкуренцията и т.н.

● проверката се извършва от комисия в състав (известна като комисията „Бонев“): председател - министърът на вътрешните работи, и членове - ръководителите на Националната разузнавателна служба, Националната служба за сигурност, Военното контраразузнаване, Разузнавателното управление на Генералния Щаб, Националната служба за охрана и Служба „Архив“ на МВР;

● проверката за принадлежност се извършва от комисията на принципа на служебното начало, както резултатите за лицата, за които е установена принадлежност, се докладват от министъра на вътрешните работи пред Народното събрание;

● при осъществяване на дейността си комисията гарантира анонимността на действащите

сътрудници на съвременните служби за сигурност, на трети лица и на информация от значение за националната сигурност на страната;

● всеки български гражданин може да поиска от министъра на вътрешните работи справка дали за него е събрана информация от бившата ДС;

● предвижда се засегнатите лица (за които ДС е събираща информация) да имат право на достъп до тази информация, както и право да поискат засекретяване на документи, съдържащи лична или семейна тайна;

● до изтичане на 1 г. от влизането на закона в сила, документите на бившата ДС се предават в Централния държавен архив по реда на Закона за държавния архивен фонд.

2. Закон за достъп до документите на бившата ДС и бившето Разузнавателно управление на Генералния щаб (загл. изм. - ДВ, бр. 24 от 2001 г.) - изм. и доп., ДВ, бр. 24 от 13.03.2001 г.; Решение № 14 от 30.05.2001 г. на Конституционния съд на РБ - ДВ, бр. 52 от 8.06.2001 г., отм., бр. 45 от 30.04.2002 г.

● урежда достъпа и разкриването на информация, съхранявана в документите на бившата ДС и бившето Разузнавателно управление на Генералния щаб (РУ на ГЩ), както и документите на бившия разузнавателен отдел на Гранични войски;

● по реда на закона се извършва проверка за принадлежност към бившата ДС и бившето РУ на ГЩ на определени категории лица като щатни или нещатни сътрудници, както и на облагодетелствани от тези служби лица;

● проверката за принадлежност се извършва по отношение на лица, които след 10 ноември 1989 г. са заемали публична длъжност или са извършвали публична дейност по смисъла на §2а от Допълнителните разпоредби на закона (с включването на категорията - лица, извършвали „публична дейност“, значително е разширен кръгът от лица по отношение на които се извършва проверка в сравнение със закона от 1997 г.);

● дейността по този закон се осъществява от две комисии:

а) Комисия за установяване на принадлежност (известна като комисията „Андреев“) - 7 членове (петима - избрани от НС по предложение на

продължава на стр. 9

¹С Решение № 10 от 22.09.1997 г. Конституционния съд на РБ обявява за противоконституционно установяването на принадлежност за лица единствено, картотекирани като сътрудници, тъй като според съда като сътрудник на бившата ДС следва да се определя само лице, за което са налице безспорни доказателства за съзнателно гостаяна информация.

продължава от стр. 8

различни парламентарни групи, двама - определени от МС), с мандат - 5 години и

б) Комисия за разкриване на принадлежност (известна като комисията „Ананиев“) - 5 членове (председател - определен от президента на РБ, двама членове - съдии от ВКС, определени от председателя на ВКС и двама членове - прокурори във ВКП, определени от главния прокурор на РБ);

• лица, които са били щатни или нещатни сътрудници на ДС и на РУ на ГЩ, както и лица облагодетелствани от тези служби, не могат да бъдат членове на комисията;

• установяването на принадлежност се извършва на принципа на служебното начало като Комисията за установяване на принадлежност предоставя на ръководителите на служби, които съхраняват документи на бившата ДС и бившето РУ на ГЩ, списък на лицата, които след 10 ноември 1989 г. са заемали публична длъжност или са извършвали публична дейност. От своя страна ръководители на такива служби създават в тях работни групи, в резултат на чиято дейност предоставят доклади на комисията;

• предвидени са редица гаранции за установяване на принадлежност по безспорен начин, включително и изслушване от комисията на лицата, за които не са налице достатъчно данни;

• решенията за разкриване на принадлежност се взимат от Комисията за разкриване на принадлежност по предложение на Комисията за установяване на принадлежност;

• самото разкриване на имената на лицата, за които по безспорен начин е установена принадлежност се извършва чрез публикуването им в доклад (в интернет на свободен достъп), който се изготвя от Комисията за установяване на принадлежност въз основа на решенията на Комисията за разкриване на принадлежност;

• по реда на закона не се разкриват имената на лица, които са щатни или нещатни сътрудници на настоящите служби за сигурност, не се разкрива и информация, която ще увреди конкретен интерес от значение за националната сигурност на страната или ще застраши живота и личната свобода на физическо лице. Предложенията за неразкриване на имената на лица, за които е установена принадлежност се прави от ръководителите на съответните служби, които съхраняват документи на бившата ДС и бившето ГУ на ГЩ;

• всеки български гражданин може да поиска от Комисията за установяване на принадлежност справка дали за него е събирана информация от бившата ДС или бившето РУ на ГЩ;

• предвижда се засегнатите лица (за които ДС или РУ на ГЩ е събираща информация) да имат право на достъп до тази информация, както и право да поискат засекретяване на документи, съдържащи лична или семейна тайна;

• в случай на разкриване на документи по реда на този закон те се предават и съхраняват в Централния гържавен архив по реда на Закона за гържавния архивен фонд.

На 16 април 2002 г. в НС е внесен законопроект за изменение и допълнение на закона. На 30 април 2002 г. законът е отменен с приемането на Закона за защита на класифицираната информация, в който обаче липсват каквито и да е специални разпоредби относно достъпа и използването на документите на бившата ДС.

3. Законопроект за достъп и използване на документите на ДС и Разузнавателните служби на Българската народна армия - внесен в НС на 10 май 2006 г. от Иван Костов /ПГ на ДСБ/ и група н.п.

• урежда достъпа и използването на документите на ДС и Разузнавателните служби на Българската народна армия (РС на БНА);

• по реда на закона се извършва проверка за принадлежност към ДС и РС на БНА на определени категории лица като щатни или нещатни сътрудници;

• проверка се извършва по отношение на 24 категории лица (разширен е кръгът от лица най-вече по отношение на съдебната власт - предвидена е проверка за принадлежност на всички съдии, прокурори, следователи и гознатели);

• дейността по закона се осъществява от Комисия за достъп и използване на документите на ДС и РС на БНА - 9 членове, избрани от НС по предложение на различни парламентарни групи;

• лица, които са били щатни или нещатни сътрудници на ДС и на РС на БНА не могат да бъдат членове на комисията;

• предвидена е детайлна процедура за внасяне на кандидатури и избор на членове на комисията;

• законът не въвежда принципа на служебното начало относно проверката за принадлежност. •

продължава на стр. 10

Случай

В рамките на гражданска застъпническа кампания „Чиста вода - на почтена цена“ председателят на гражданско сдружение „Обществен барометър“ Юри Иванов се обърна към нас с молба да разтълкуваме понятието "търговска тайна" застъпено в чл. 25 ал.2 от Закона за регулиране на водоснабдителните и канализационните услуги (ЗРВКУ).

Услугите, свързани с доставката на питейна вода от съответните водни оператори, са определени като "обществени" в ЗА, доп. разпоредба, парагр. 1, т.3.

От друга страна, в ЗЗП (глава втора), също е отразено задължението на търговеца да предостави информация на потребителите.

Неизяснен остава въпросът, каква е тази "търговска тайна", която доставчикът на услугата "питейно водоснабдяване" съхранява и трябва да скрива от гражданите?!

Становище на ПДИ

Във връзка с постъпилото запитване напомняме следното:

Съгласно чл.41 от Конституцията на Република България и Закона за достъп до обществена

информация всеки има право на достъп до информация, която е създадена или се съхранява от държавните и другите публични институции. Разбирането на Комитета на министрите на Съвета на Европа за значимостта на правото на достъп до информация е отразено в Препоръка (2002) 2 към държавите - членки относно достъпа до официални документи. В нея е прието, че *широкият достъп до официални документи дава възможност на гражданите да си съставят адекватна представа и да формират критично становище относно състоянието на обществото, в което живеят и органите, които ги управляват. Достъпът до официални документи същевременно насърчава информираното участие на обществеността по въпроси от общ интерес - повишава ефективността и ефикасността на администрацията и подпомага поддържането на нейната почтеност, като предотвратява риска от корупция. Той допринася за утвърждаване легитимността на администрацията като организация за предоставяне на обществени услуги и за укрепване на доверието на обществеността в държавните еоргани.*¹

В същия дух е и тълкуването, прието от Конституционния съд в Решение № 7/1996 г. по

¹ Цитирана в Реш. № 4694 от 2002г. на ВАС, 5-членен с-в по адм. г. № 1543/ 2002г. Целият текст на Препоръка 2002/ 2 е публикуван в одобрен от Съвета на Европа превод на агрес: http://www.aip-bg.org/documents/rec2_bg.htm

продължава на стр. 11

продължава от стр. 9

- Комисията извършва проверка по искане на всеки български гражданин, медия, политическа партия или неправителствена организация, както и по искане на лицата заемащи съответните длъжности за собствените им досиета;
- Комисията публикува в ДВ личните данни на установените щатни и нещатни сътрудници;
- в закона липсва определение на заинтересовано лице (каквото определение е налице в предходните два закона), но тези лица имат право да се запознаят и да получат копия от документи в досетата или други материали;
- решенията на Комисията, постановени по искане на заинтересовани лица, както и решенията по проверка за принадлежност подлежат на обжалване пред Върховния касационен съд (възможността за обжалване пред съд на решенията на комисията е изцяло нов момент);

- във връзка с осъществяване дейността на комисията на членовете ѝ се предоставя неограничен достъп до съответните документи. Всички институции, които притежават такива документи са за задължени да осигурят право на достъп и незабавно да ги предадат на Комисията;
- Комисията след приключване на своята работа предоставя на Централния държавен архив цялата документация във връзка със структурата, методите и дейността на органите на ДС и РС на БНА.

4. Законопроект за разкриване на документите и обявяване на принадлежност към бившата Държавна сигурност или бившето Разузнавателно управление на Генералния щаб - внесен в НС на 29.06.2006 г. от Петър Стоянов и група н. п. /ПГ на ОДС/.

До окончателното подготвяне на настоящия брой на бюлетина на ПДИ, текстът на този законопроект не бе публикуван, нито в интернет-страницата на НС, нито в тази на СДС.

к.г. № 1/ 1996г., според което правото на информация може да се ограничава само по изключение, като:

При налагането на тези ограничения органите на законодателната, изпълнителната и съдебната власт са длъжни да държат сметка за високата обществена значимост на правото да се изразява мнение, на свободата на средствата за масова информация и на правото на информация, поради което ограниченията (изключенията), на които тези права могат да бъдат подлагани, се прилагат ограничително и само за да осигурят защита на конкуриращ интерес.

Според чл.3, ал.2 от Закона за регулиране на водоснабдителните и канализационните услуги /ЗРВКУ/, В и К услугите са дейности от обществен интерес. От своя страна В и К операторите имат редица задължения, определени в закона, като извършват споменатите дейности в обществен интерес и обслужват обществото /израз, употребен в чл.18, ал.1 от ЗРВКУ/. За В и К операторите в закона са предвидени задължения по активно предоставяне на информация, по тяхна инициатива, напр. публикуване на прилаганите от тях цени. Дейността на В и К подлежи на контролиране от Държавната комисия за енергийно и водно регулиране. От изложеното следва, че В и К операторите са уредени като публичноправни субекти по смисъла на чл.3, ал.2, т.1 от ЗДОИ.

С нормата на чл.25, ал.2 от ЗРВКУ е създадено специфично задължение за длъжностните лица и регистрираните експерти, извършващи проверка. На тази норма Държавната комисия за енергийно и водно регулиране, която в качеството си на държавен орган е задължен да предоставя информация субект по смисъла на чл.3, ал.1 от ЗДОИ, не може да се позовава на чл.25, ал.2 от ЗРВКУ, за да отказва поискана информация /в този смисъл е Решение № 10539/ 2002 г. по адм.г. № 5246/ 2002 г. на ВАС V о./. Това е така, защото при постановяване на отказ по чл.38 от Закона за достъп до обществена информация, държавният орган трябва да посочи правните и фактическите мотиви за отказа. Това означава предварително да определи обема на информацията, чието запазване в тайна ще е достатъчно, за да се

защити съответният интерес, конкурентен на правото на информация.

В случаите на търговска тайна трябва да се изхожда от определението, дадено в § 1, т.7 от Допълнителната разпоредба на Закона за защита на конкуренцията, според който

„Производствена или търговска тайна“ са факти, информация, решения и данни, свързани със стопанска дейност, чието запазване в тайна е в интерес на правоимащите, за което те са взели необходимите мерки.

Какъв е интересът на правоимащите от защита се определя обективно, т.е. не може да се приеме, че те субективно, във всеки един момент, си определят сами какви данни е в техен личен интерес да се защитят. Това произтича първо от самото понятие „правоимащи“, т.е. говорим за право с определени граници и обем. Второ, правото на достъп до информация може да се ограничава само с цел защитата на правата на другите - чл.41, ал.1 от Конституцията и чл.5 от ЗДОИ. Целта на Закона за защита на конкуренцията и на правата, предвидени в него, е защитата от „всяко действие или бездействие при осъществяване на стопанска дейност, което е в противоречие с добросъвестната търговска практика и уврежда или може да увреди интересите на конкурентите в отношенията помежду им или в отношенията им с потребителите.“ С други думи, може да се претендира единствено защитата на един търговец от нелоялна конкуренция с други търговци, а не абстрактна „тайна“.

Законът за защита на конкуренцията /ЗЗК/ се прилага и за предприятията, на които държавата или общината е възложила извършването на услуги в обществен интерес - чл.2, т.3 от ЗЗК. Той е приложим и за В и К операторите - § 1, ал.1, т.3 от ЗРВКУ. Същевременно, дейностите по държавен контрол на В и К операторите, не могат да бъдат тяхна търговска тайна, тъй като свързаната с тях информация не е създадена от и не принадлежи на съответните търговци. Контролната дейност е предвидена от закона и не може да се приеме, че нейното осъществяване и узнаване от обществото води до нелоялна конкуренция.

СГС осъди кмета на Банкя

През юни Софийският градски съд отмени като незаконнообразен отказа на кмета на Банкя да предостави достъп до информация. Делото бе заведено от Гражданско Сдружение „Банкя“, което през 2005 г. поиска достъп до документи относно извършените действия и разходи по озеленяването на града. Според съда липсват основания да бъдат отказани документите. Фирма, която е спечелила обществена поръчка не може да претендира, че информацията, съдържаща се в договорите е тайна.

Две дела на ЦНПО - Разград разгледа ВАС

На 5 юни тричленен състав на Върховния административен съд разгледа дело на Центъра за нестопански организации - Разград. Сдружението не е получило отговор за взетите от настоящия кмет суми за правни услуги, предоставени на общината. Отказът е потвърден и от Окръжния съд в Разград. Очаква се магистратите да вземат решение в едномесечен срок.

На 12 юни ВАС разгледа още едно дело за достъп до информация по жалба на същата организация. ЦНПО-Разград обжалва решението на окръжния съд, с което бе потвърден отказът на кмета на Разград да предостави договора за

концесия относно сметоизвозването на общината. Мотивът за отказа на градоначалника е несъгласието на фирмата концесионер „Шеле“ договорът да бъде предоставен.

Екологично сдружение „За земята“ ще обжалва отказ на кмета на Сапарева Баня да предостави копие от документи. Еколозите са поискали достъп до материали, свързани с проекта Туристически и ски център „Паничище Езерата - връх Кабул“. От общината отказаха копия от проекта за общ устройствен план и екологичната му оценка по претекст, че няма нормативно изискване за това.

Ще разберем колко струва телевизора на Петканов

На 14 юни петчленен състав на Върховния административен окончателно отмени мълчаливия отказ на Министъра на вътрешните работи да предостави информация. Съдът задължи министъра да се произнесе по заявлението на Гражданско сдружение „Компетентност и морал“, с което се искаше от экс-министъра Петканов да посочи с какви средства е купил телевизор, дарен от него за Коледа на Дом за сираци. Делото се водеше с подкрепата на Програма Достъп до Информация.

Две дела за достъпа до информация насрочени за есента

За 28 септември е насрочено делото на в. „168 часа“ срещу отказа на Министерството на образованието да даде информация за образованието и квалификацията на ръководния си екип. През 2005 г. от Министерството отказаха поисканите от вестника данни, като се позоваха на Закона за защита на личните данни. Първата съдебна инстанция потвърди отказа, но медията обжалва с помощта на Програма Достъп до Информация с аргумента, че образованието на висшите държавни служители е от значение за техните умения и способности и трябва да е известно на обществото.

За 17 октомври е насрочено делото на в. „Труд“ срещу отказ на министъра на земеделието и горите Нихат Кабил да предостави достъп до документите, въз основа на които господин Симеон Сакскобурготски получи собственост върху големи горски площи в Рила. Основанието за отказа е недаването на съгласие от бившия премиер.

Непълна информация за инцидента в АЕЦ „Козлодуй“

Агенцията за ядрено регулиране предостави на Национално движение „Екогласност“ три доклада, свързани с инцидента в пети блок на АЕЦ Козлодуй от 1 март 2006 г. Отказани са обаче приложенията към докладите поради несъгласието на изпълнителния директор на Атомната централа Иван Иванов. Екологичната организация очаква получената информация да осветли събитията около инцидента, за който се оказва, че обществото и Международната агенция за атомна енергия противозаконно не са уведомени.

продължава на стр. 13

Програма Достъп до Информация получи от Агенцията за ядрено регулиране достъп до докладите относно инцидента в АЕЦ „Козлодуй“ от 1 март т.г. Поради несъгласие на третото лице - самата ядрена централа - бяха отказани приложенията към един от докладите.

На 15 юни, парламентарната Комисия по гражданско общество и медии обсъди предложения за промени в ЗДОИ. Проектът бе внесен от народните представители Иван Иванов и Евгени Чачев още в началото на годината и предвиждаше създаване на задължение за институциите да съхраняват информацията си в „отворен формат“. Комисията отхвърли предложението. В дебатите народните представители „против“ и „за“ законопроекта се позоваваха на становището на ПДИ по предложените изменения и на годишния доклад за състоянието на достъпа до информация в България през 2005 г., издаден наскоро от ПДИ.

Администрацията се отчете за достъпа

С 32 % се е увеличил броят на заявленията за достъп до обществена информация през последната година. Общият брой на писмените и устни заявления, подадени до публичните институции е 56 139 - сочи статистиката в Доклада за състоянието на администрацията за 2005 г. Докладът съдържа обобщена статистика за изпълнението на Закона за достъп до обществена информация от всички административни единици в страната, препоръки за повече обучения на гържавните служители по закона и евентуално създаване на независим орган, който да следи за неговото прилагане. Докладът се изготвя от Министъра на гържавната администрация и административната реформа и бе публикуван на страницата на Министерски съвет¹ на 26 юни 2006 г.

МО за достъпа до информация

В писмо, изпратено до Програма Достъп до Информация, Министерството на отбраната изрази становище по годишния доклад на ПДИ за състоянието на достъпа до информация в България през 2005 г. От МО смятат, че достъпът до предварителни документи трябва да се ограничава „разумно“, когато е необходимо, с цел защитата на лични данни. По отношение на

активното предоставяне на информация, министерството подкрепя препоръката за подобряване съдържанието на Интернет страниците на институциите. Министерството предвижда създаване на специална секция „Достъп до информация“ на Интернет страницата си и предлага отпадането на максата за предоставяне на устна справка.

Годишна среща на сътрудниците на Statewatch

Между 22 и 25 юни в Лондон се състоя годишната среща на сътрудниците на организацията Statewatch. Организацията съществува от 1991 г. и наблюдава състоянието на гражданските свободи в Европа чрез мрежа от сътрудници в много европейски страни. Сред обсъдените теми бяха: защитата на лични данни в сферата на вътрешния ред и правосъдието между страните членки на Европейския съюз, както и регулациите, свързани с достъпа до официални документи на Европейския парламент, Съвета и Комисията. Гергана Жулева и Александър Кашъмов от Програма Достъп до Информация взеха участие в годишната среща на сътрудниците на Statewatch.

Латвия и Чехия публикуват списъци с агенти

На 9 май 2006 г. правната комисия на Парламента в Рига взе решение да бъдат публикувани досиетата на КГБ. Списъкът с агентите на Съветската тайна полиция ще съдържа около 4500 имена. Информацията ще включва: трите имена на агента, дата и място на раждане, кодово име, дата на вербуване, заемана позиция по времето, когато лицето е било агент, дата на освобождаване от КГБ. Списъците ще бъдат публикувани в официалния вестник „Latvian Vestnesis“.

Правителството на Чехия също откряна прозореца към миналото на Съветската епоха като публикува 1500 страници от чувствителни документи и снимки от бивша комунистическа Чехословакия. Доклади на тайната полиция, писма и бележки за дейността на чужди шпиони в Прага стават публично достояние за първи път чрез Интернет страницата на Службата за външни отношения и информация. Чешкият историк Павел Зацек приветства предоставянето на тази информация, но

¹ <http://www.government.bg/cgi-bin/e-cms/vis/vis.pl?s=001&p=0037&n=000031&g=>

подчертава, че огромен масив от важни документи и микрофилми все още са заключени в правителствените архиви.

130 000 заявления във Великобритания

Между 100 и 130 хиляди са подадените заявления за достъп до информация през първата година от прилагането на Закона за свобода на информацията във Великобритания. 50 000 документа са били предоставени по инициатива на задължените институции. Това показва статистиката от доклада на Комисията по конституционни въпроси към Камарата на общините за приложението на закона през 2005 г. Данните сочат, че Офисът на кабинета, Министерството по конституционни дела и Министерството на отбраната бавят отговора на заявленията за достъп и отказват да предоставят информацията относно вътрешните процедури по разглеждане на заявленията.

Повече прозрачност в ЕС?

На 16 юни, петък, на среща в Брюксел, лидерите на Европейския съюз стигнаха до споразумение за публичност на всички заседания на Съвета. Австрия предложи заседанията по взимане на решения, както и важни за обществеността дебати, да бъдат официално филмирани. Въпреки опозицията на Британския външен министър,

лидерите на съюза се съгласиха с предложението при условие че схемата на публичност ще се обсъди отново след шест месеца. Промяната в процедурата е в съзвучие с проекта за договор за Европейска конституция.

НАТО иска промяна в Закона за класифицираната информация на Чехия

Това съобщи чешката информационна агенция. От северно атлантическата организация не одобряват сегашния текст на закона, който дава право на достъп до секретна информация на членовете на парламента без изискване за проверка от Службата за национална сигурност. Според Томас Макийвър, директор на службата за сигурност на НАТО, ако законът не бъде изменен според изискванията на алианса, достъпът на Чешката република до секретните документи на организацията може да бъде ограничен.

Свободата на информацията по света - 2006

На 4 юли Freedominfo.org публикува новия доклад на Дейвид Банисар относно законите за свобода на информацията по света. В подобно проучване от 2004 г. бяха разгледани 57 държави с действащо законодателство в областта на достъпа до информация. В момента 68 страни по света имат такова законодателство. Freedominfo.org е онлайн мрежа на застъпниците за свобода на информацията.

Програма Достъп до Информация

София 1000,
бул. Васил Левски N 76, ет. 3, ап. 3
тел/факс (02) 988 5062, 986 7709, 981 9791
E-mail: office@aip-bg.org
www.aip-bg.org

Редакционен екип:

Александър Кашъмов, Гергана Жулева,
Дарина Палова, Диана Банчева, Катерина
Коцева, Кирил Терзийски, Николай Мареков,
Фани Давидова

Оформление: Николай Мареков

Този бюлетин се издава в рамките на проект „Прилагане на Закона за свобода на информацията“ с финансовата подкрепа на Програмата за социална трансформация в Централна и Източна Европа (МАТРА) на Министерството на външните работи на Холандия.

©Програма Достъп до Информация

Материалите в това издание са обект на авторско право.

При цитиране позоваването на източника е задължително.

Изразените в бюлетина мнения и възгледи не ангажират и не отразяват тези на Министерството на външните работи на Кралство Холандия